

Психологія

ВСТУП

Програма навчальної дисципліни «Психологія» складена відповідно до освітньо-професійної програми Менеджмент підприємства підготовки спеціальності 073 Менеджмент

Предметом вивчення навчальної дисципліни «Психологія» є формування особистості, розвиток індивідуальності людини.

Міждисциплінарні зв'язки: Дисципліна «Психологія» – дисципліна за вибором гуманітарного циклу, тісно пов'язана з дисциплінами «Філософія», «Соціологія», «Політологія», «Історія та культура України».

1. Мета та завдання навчальної дисципліни

1.1. Мета вивчення навчальної дисципліни «Психологія»: формування у студентів знань з основ психології та набуття відповідних вмінь та навичок сучасної особистісної та ділової комунікації.

1.2. Основні завдання навчальної дисципліни «Психологія»: підготувати студентів до сприйняття великого комплексу сучасних знань з загальної психології; дати сучасні уявлення про сутність психічних процесів, їхнього співвідношення з роботою головного мозку, єдність соціальних та природних особливостей людини; проаналізувати механізми здійснення пізнавальних психічних процесів та їх роль у пізнанні людиною самої себе та навколишнього; надати знання про сучасні психологічні концепції; дати знання про принципову можливість внесення цілеспрямованих змін у психіку людини; надати знання по покращенню ефективності індивідуального навчального процесу.

1.3. Згідно з вимогами освітньо-професійної програми у здобувачів вищої освіти має бути сформовані наступні елементи компетентності:

загальні:

- здатність зберігати моральні, культурні, наукові цінності та примножувати досягнення суспільства на основі розуміння історії та закономірностей розвитку предметної області, її місця у загальній системі знань про природу і суспільство та у розвитку суспільства, техніки і технологій, використовувати різні види та форми рухової активності для активного відпочинку та ведення здорового способу життя;

- здатність до абстрактного мислення, аналізу, синтезу;
- навички використання інформаційно-комунікаційних технологій;
- здатність вчитися та оволодівати сучасними знаннями;
- здатність до проведення досліджень на відповідному рівні;
- здатність до адаптації та дій у новій ситуації;
- здатність генерувати нові ідеї (креативність);
- цінування та повага до різноманітності та мультикультурності;
- здатність працювати у міжнародному контексті;
- здатність діяти на основі етичних міркувань (мотивів).

фахові:

здатність діяти соціально відповідально і свідомо;

здатність працювати в команді та налагоджувати міжособистісну взаємодію при вирішенні професійних завдань;

здатність оцінювати виконувані роботи, забезпечувати їх якість та мотивувати персонал організації;

здатність створювати та організовувати ефективні комунікації в процесі управління;

розуміти принципи психології та використовувати їх у професійній діяльності;

здатність формувати та демонструвати лідерські якості та поведінкові навички;

здатність застосовувати різні технології створення та управління іміджем організації.

1.4 Програмні результати навчання.

Зберігати моральні, культурні, наукові цінності та примножувати досягнення суспільства, використовувати різні види та форми рухової активності для ведення здорового способу життя.

Демонструвати навички виявлення проблеми та обґрунтування управлінських рішень.

Виявляти навички пошуку, збирання та аналізу інформації, розрахунку показників для обґрунтування управлінських рішень.

Демонструвати навички взаємодії, лідерства, командної роботи.

Мати навички обґрунтування дієвих інструментів мотивування персоналу організації.

Демонструвати навички аналізу ситуації та здійснення комунікації у різних сферах діяльності організації.

Ідентифікувати причини стресу, адаптувати себе та членів команди до стресової ситуації, знаходити засоби до її нейтралізації.

Демонструвати здатність діяти соціально відповідально та громадсько свідомо на основі етичних міркувань (мотивів), повагу до різноманітності та міжкультурності.

Демонструвати навички самостійної роботи, гнучкого мислення, відкритості до нових знань, бути критичним і самокритичним.

Виконувати дослідження індивідуально та/або в групі під керівництвом лідера.

Формувати позитивний імідж у процесі управлінської діяльності

На вивчення навчальної дисципліни відводиться 90 годин 3 кредити ЄКТС.

2. Інформаційний обсяг навчальної дисципліни

Тема 1. Предмет, мета та завдання психології. Методи та галузі психологічної науки.

Предмет психології. Завдання психології. Провідні принципи психологічної науки – принцип детермінізму, принцип розвитку, принцип єдності свідомості та діяльності. Зв'язок психології з іншими науками. Значення психології в системі сучасного знання. Галузі психологічної науки. Головні вимоги до методів психології. Методи психологічних досліджень. Кількісний та якісний аналіз дослідження психічних явищ.

Тема 2. Основні напрямки розвитку психології.

Уявлення Античних та середньовічних філософів про душу та свідомість. Механістичний матеріалізм Демокріта. Вчення про душу Арістотеля, Сократа та Платона. Основні положення вчення про поведінку Дж.Уотсона. Необіхевіоризм Е.Толмена та Б.Скіннера. Когнітивіський напрям розвитку психології. Гештальт – психологія М.Вергеймера. Психоаналіз З.Фрейда. Погляди неофрейдистів А.Адлера, К.Г.Юнга, К.Хорні. Гуманістична психологія А.Маслоу та К.Роджерса.

Тема 3. Виникнення та розвиток психіки.

Загальне поняття про психіку. Співвідношення психічних явищ з роботою мозку. Будова мозку. Основні структурні елементи мозку людини. Вчення про умовні та безумовні рефлексії та тимчасові нервові зв'язки. Особливості поведінки як відображення мозком зовнішнього світу. Розвиток та робота нервової системи. Етапи становлення психіки у філогенезі. Подразливість та чутливість як реакція організму на впливи зовнішнього середовища. Етапи становлення психіки у онтогенезі. Еволюція психіки. Функціонування великих півкуль головного мозку.

Поняття про свідомість. Психологічна сутність самосвідомості. Самосвідомість як генетична первинна форма людської свідомості. Самосвідомість як вищий вид свідомості, що виник в результаті розвитку останнього. Самосвідомість та людське “Я”. Концепція Р.Бернса. Структура та функції свідомості. Свідомість та ментальність.

Тема 4. Психологія особистості.

Поняття про особистість у психології. Індивід. Особистість. Індивідуальність. Прояв індивідуального та типологічного. Проблема співвідношення біологічного та соціального у структурі особистості. Структура особистості за К.К. Платоновим. Вирішення проблеми особистості в парадигмі гештальт – психології, психоаналізу, біхевіоризму та гуманістичної психології тощо. Вікова періодизація розвитку людини. Вікові аспекти формування особистості. Поняття про онтогенез. Культурно – історична концепція розвитку. Забезпечення умов нормального процесу соціалізації дитини як основний фактор формування гармонійної та особистісно зрілої людини. Поняття гармонійної особистості, критерії гармонійного розвитку. Критичні періоди розвитку особистості. Поняття про потреби. Ієрархія потреб по А. Маслоу. Поняття про спрямованість особистості та мотиви діяльності. Основні форми спрямованості особистості – потяг, бажання, прагнення, інтереси, ідеали, установки, переконання. Проблема мотивації у психології. Ієрархія мотивів. Основні етапи формування мотиваційної сфери особистості.

Тема 5. Психічні форми освоєння дійсності.

Поняття про відчуття. Фізіологічні підґрунтя відчуттів. Процес виникнення відчуття. Відчуття людини та тварин. Види відчуттів. Зорові відчуття, процес їх виникнення. Особливості зорових відчуттів. Слухові відчуття, процес їх виникнення. Особливості слухових відчуттів. Вібраційні відчуття. Нюхові відчуття. Смакові відчуття. Тактильні відчуття. Температурні відчуття. Больові відчуття. Кінестатичні та статичні відчуття. Органічні відчуття. Загальні властивості відчуттів. Взаємодія подразника та аналізатора. Чутливість, адаптація, синестезія, сенсibiliзація відчуттів. Поняття про сприймання. Рефлекторна природа сприймання. Взаємозв'язок аналізаторів у процесі сприймання. Єдність аналізу та синтезу в сприйманні. Роль мови в процесі сприймання. Активний характер сприймання. Види сприймання. Сприймання простору. Сприймання часу. Сприймання руху. Індивідуальні особливості сприймання. Розвиток сприймання. Визначення пам'яті. Основні процеси пам'яті: запам'ятовування, збереження, відтворення та забування. Теорії пам'яті. Асоціація та її види, як механізм формування пам'яті. Види пам'яті. Мимовільна та довільна пам'ять. Рухова, емоційна, образна, словесно – логічна пам'ять. Короткочасна, довготривала та операційна пам'ять. Смислове та механічне запам'ятовування. Умови продуктивного мимовільного та довільного запам'ятовування. Впізнання, згадування, спогади. Забування, його причини та боротьба з ним. Індивідуальні особливості запам'ятовування та відтворення. Поняття мислення. Основні характеристики мислення. Взаємозв'язок мислення та мовлення. Фізіологічні основи мислення. Значення мислення в житті людини. Розумові дії. Основні операції мислення: аналіз, синтез, абстрагування, порівняння, класифікація, узагальнення та систематизація. Основні форми мислення: судження, умовивід, міркування, поняття. Види мислення. Індивідуальні особливості мислення. Теорії розвитку мислення Ж.Піаже, П.Я. Гальперіна, Л.С. Виготського тощо. Поняття про уяву. Уява та об'єктивна реальність. Процес створення образів уяви. Фізіологічні основи уяви. Наголошення. Аглютинація. Алегорія. Типізація. Гіперболізація. Види уяви. Мимовільна та довільна уява. Відтворююча уява. Творча уява. Фантазування та мрії. Просторова уява. Активна та пасивна уява. Індивідуальні особливості виникнення уявлень та уяви. Уява та творчість. Загальне уявлення про творчість. Роль уяви у вирішенні творчих задач. Поняття про увагу. Природа уваги. Зосередженість та вибірковість. Види та форми уваги. Перехід довільної уваги у мимовільну. Характерні особливості уваги. Індивідуальні властивості уваги. Розвиток уваги. Поняття про емоції та почуття. Характерні особливості емоції та почуттів. Полярність почуттів. Інтенсивність почуттів. Тривалість почуттів. Природа емоцій та почуттів. Емоції людини та тварини. Почуття та діяльність людини. Види емоцій та почуттів. Прості емоції. Складні емоції. Моральні почуття. Інтелектуальні почуття. Естетичні почуття. Психічні стани особистості. Настрої. Пристрасті. Афекти. Стреси. Фрустрації. Тривога. Способи подолання тривоги. Загальне поняття про волю. Воля як

процес свідомого регулювання поведінкою. Мимовільні та довільні дії. Вольові дії людини. Основні фази складної вольової дії. Питання про зумовленість та свободу волі. Вольові якості особистості. Зв'язок волі та почуттів. Фізіологічні та мотиваційні аспекти вольових дій. Вольові якості людини та їх розвиток.

Тема 6. Психологія спілкування.

Поняття про спілкування. Засоби спілкування. Вербальна та невербальна комунікація. Активне та пасивне слухання. Просторова дистанція спілкування. Діалог. Зовнішній вигляд. Жестикуляція. Тактильно – м'язова чутливість. Функції спілкування. Сторони спілкування. Комунікативний аспект спілкування. Інтерактивний аспект спілкування. Перцептивний аспект спілкування. Механізми сприйняття у процесі спілкування. Правила соціальної перцепції. Поняття про ефективне спілкування. Професійне спілкування. Різновиди спілкування. Регламент.

Тема 7. Психологія діяльності.

Загальна характеристика діяльності особистості. Поняття про діяльність. Суб'єкт та об'єкт діяльності. Зовнішній та внутрішній компоненти діяльності та їх взаємозв'язок. Мета та мотиви діяльності. Структура діяльності. Засоби діяльності та процес їх опанування. Види діяльності. Гра та її розвиток у тварини та людини. Дитячі та дорослі ігри. Навчання як провідний вид діяльності у шкільному віці. Праця. Фізична та розумова праця. Продукти та результати праці. Творчість як різновид діяльності. Механізми та продукти творчості.

Тема 8. Людина і колектив.

Поняття про групи та колективи. Класифікація груп. Психологічні характеристики великих соціальних груп. Утворення та розвиток малої соціальної групи. Соціальні об'єднання, місце людини в них. Формальні та неформальні групи, їх особливості. Референтні групи. Статус, соціальні ролі, групові норми і цінності у групі. Умови успішної діяльності колективу. Лідерство та керівництво у групах та колективах. Ознаки лідерства. Типи лідерів. Лідер формальний та неформальний. Лідер на виробництві та сім'ї. Проблема взаємодії лідера та керівника. Нормативна поведінка у групі. Особливості взаємодії людей у групах. Адаптація людини у групі. Поняття про конформізм. Проблеми групової згуртованості. Структура міжособистісних стосунків у групі. Сумісність людей у колективі. Рівні сумісності. Психологічна сутність конфлікту, його структура. Конфліктна ситуація. Типи конфліктів. Функції конфлікту. Причини виникнення міжособистісних конфліктів. Розвиток та динаміка конфлікту. Методи вивчення міжособистісних стосунків та можливі зміни статусу особистості у колективі колектив у міжособистісних стосунках.

Тема 9. Індивідуально – психологічні особливості особистості.

Поняття про темперамент. Фізіологічні основи темпераменту. Історичні аспекти становлення вчення про темперамент (Гіппократ, І.Кант, Е.Кречмер та інші). Психологічна характеристика основних типів темпераменту. Позитивні та негативні якості кожного типу темпераменту. Темперамент та проблеми виховання. Холеричний тип. Сангвіністичний тип. Флегматичний тип. Меланхолічний тип. Принципи складання психологічних характеристик типів темпераменту. Особливості співвідношення темпераменту та успішності діяльності. Поняття про характер. Особливості характеру як психічного феномену. Природне та набуте в характері. Виразні ознаки характеру. Зв'язок характеру з темпераментом. Характер як цілісна система властивостей. Типове та індивідуальне в характері людини. Умови та закономірності формування характеру особистості. Прояв характеру через діяльність, ставлення до інших людей, інтереси, емоційність, волю. Мотиваційні та інструментальні риси особистості. Теоретичні та експериментальні підходи до вивчення характеру. Типологія характеру. Акцентуації характеру. Формування характеру у дітей. Вікові особливості характеру. Трансформування характеру протягом життя. Поняття про здібності. Визначення здібностей за Б.М.Тепловим. Здібності та знання, вміння і навички. Здібності та інші

психічні властивості. Види здібностей за змістом та характером діяльності. Класифікація здібностей. Рівні розвитку здібностей та їх індивідуальні відмінності. Вродженні задатки та генотип. Потенційні та актуальні здібності. Дарування. Компенсація здібностей. Майстерність та талант. Геніальність. Перші теорії здібностей. Френологія. Формування та розвиток здібностей. Основні етапи розвитку здібностей. Роль гри у формуванні здібностей. Проблема профорієнтації та вияву здібностей.

3. Рекомендовані джерела інформації

1. Бандурка О. М., Тюріна В. О., Федоренко О. І. Основи психології і педагогіки: підручник. Харків : Вид-во Нац. ун-ту внутр. справ, 2003. 336 с.
2. Варій М. Й., Ортинський В. Л. Основи психології і педагогіки : навч. посіб. Київ : ЦУЛ, 2007. 376 с.
3. Вітенко І. С., Борисюк А. С., Вітенко Т. І. Основи психології. Основи педагогіки : навч.-метод. посіб. для студ. вищих медичних навч. закл. IV рівня акредитації. Чернівці : Книга - XXI, 2006. 200 с.
4. Вітенко І. С., Борисюк А. С., Вітенко Т. І. Основи психології. Основи педагогіки : навч.-метод. посібник. – 2-ге вид. – Чернівці : Книги-XXI, 2009. 200 с.
5. Власова О. І., А. А. Марушкевич Основи психології і педагогіки: підручник. Київ : Київський університет, 2009. 255 с.
6. Ковальчук О. Б., Когут С. Я. Основи психології та педагогіки : навч. посіб.; за заг. ред. Л.Ковальчук. Львів : ВЦ ЛНУ ім. І.Франка, 2009. 624 с.
7. Колесніченко Л. А., Борисенко Л. Л. Основи психології та педагогіки : навч.-метод. посіб. для самост. вивч. дисц. Київ : КНЕУ, 2002. 157 с.
8. Макарова Л.Л., Синельников В.М. Загальна психологія. Київ : 2005. 420 с.
9. Макарова Л. І., Гах Й. М. Основи психології і педагогіки : навч. посібник. Київ : ЦНЛ, 2005. 116 с.
10. Максименко С.Д., Соловієнко В.О. Загальна психологія. Київ : 2000. – 460 с.
11. М'ясоїд П.А. Загальна психологія. Київ: 2001. 390 с.
12. Основи психології і педагогіки : навч.посіб. / за ред. А.В.Семенової.- 2-ге вид., випр. і доп. – Київ : Знання, 2007. 341 с.
13. Палеха Ю. І., Герасимчук В. І., Шиян О. М. Основи психології та педагогіки : навч.-метод. посіб. Київ : Вид-во Європ. ун-ту, 1999. 154 с.
14. Палеха Ю. І., Герасимчук В. І., Шиян О. М. Основи психології та педагогіки : навч.-метод. посіб. Київ : Вид-во Європ. ун-ту, 2001. 164 с.
15. Романовська Л. І., Подкоритова Л. О. Основи психології і педагогіки : навч. посібник. Львів : Новий Світ - 2000, 2011. 452 с.
16. Семенова А. В., Гурін Р. С., Осипова Т. Ю. Основи психології і педагогіки : навч. посібник. Київ : Знання, 2006. 319 с.
17. Серьожникова Р. К., Пархоменко Н. Д., Яковицька Л. С. Основи психології і педагогіки : навч. посіб. Київ : ЦНЛ, 2003. 243 с.
18. Статінова Н. П., Сень Г. П. Основи психології та педагогіки : навч. посіб. Київ : КДТЕУ, 1999. 317 с.
19. Степанов О. М., Фіцула М. М. Основи психології і педагогіки : навч. посібник 2-ге вид., випр., доп. – Київ : Академвидав, 2006. 520 с.

Укладач: Подлесна Г.В., к. п. н., доцент, доцент кафедри гуманітарних і соціальних дисциплін